

הלכות קריאת שמע סימן פב פג

פב דין צוֹאֵה יבֻשָּׁה, ובו ב' סעיפים:

א * צוֹאֵה יבֻשָּׁה כְּלִיף שֶׁאֵם יִזְרַקְנָה (ב) (א) תִּתְפַּרֵּף, חָרִי הִיא כַּעֲפֹר וּמִתְרַת לְקָרוֹת כִּנְגָדָה, יְהוּא שְׂלֵא יִהְיֶה בַּה רִיחַ רַע: הַגָּה * וְיִשׁ אֲמָרִים דְּלֵא הֵוּ כַּעֲפֹר רַב אִם נִפְרַת עַל־יָדֵי גְלִילָה בְּלֵא זְרִיקָה * וְכֵן עָרָר (רש"י והרא"ש פרק מי שמתו וטור): **ב** * מִי־דָגְלִים שֶׁנִּבְלָעוּ (ב) בַּקְרָקָע, אִם הָיָה מְרֻטְבֵּינן הֵיךְ אֲסוּר לְקָרוֹת כִּנְגָדָה: הַגָּה וְיִשׁ אֲמָרִים דְּאִינוּ אֲסוּר רַב כְּטוֹפֵחַ עַל־מִנְת (ג) (ג) לְהִטְפִּיחַ, (ד) וְיִשׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה:

א נכוח כ"ו ב רבנו קנ"ח ג שם בקרא לדעת הרמב"ם בקרא ג סתולת קריאת שמע

פג דיני בית־הכפא בקריאת שמע, ובו ה' סעיפים:

א (א) * אֲסוּר לְקָרוֹת כִּנְגָד בֵּית־הַכֶּסֶּף לְשׁוֹן אֶפְלוֹ (ב) פִּנּוּ מִמֶּנּוּ הַצּוֹאֵה. * בְּיִנְרָאָה לִי דִּתְנִינוּ (ג) קְשָׁאִין לוֹ מַחְצוֹת, * אֲבָל אִם נִשׁ לוֹ (ב) (ד) מַחְצוֹת, אֶף־עַל־פִּי שְׂטִישׁ בּוֹ צוֹאֵה קוֹרֵא כִּנְגָדוֹ בְּסוּדָף אִינוּ חוֹשֵׁשׁ, * אִם

א נכוח כ"ו ב בית יסף משפיעת התקרא שם

באר היטב

(ב) **מחצות**. אפלו אין גבוהות עשרה. כ"ו. ובי"ח פסק רבני דנאק מחצות גבוהות עשרה. והאחרונים חלקו על הבי"ח והקשו עליו, והעלה המ"א דאין להקל אפלו יש לו מחצות גבוהות עשרה. והפליג ר"א עכ"פ שיהיו גבוהות עשרה. ואם מגיע לו ריח רע ב"ל דאסור לכ"ע, עין ס"ו עט סעף ב, וכ"כ הל"ח דמחצות בה"כ אין מועילות לריח. ודברי ל"ח אלו נראו ראשונים מהמקור עלת-סמ"ד ע"ש. וכך העלה הט"ו דאין להקל בשביל המחצות. וס"ס הש"ע: ונראה דמחצות בה"כ זה הוא דנאק במחצות שאינם נעשים אלא בשביל בה"כ כגון שצוה סתור חר מניח לנה.

משנה ברורה

א (א) **תתפרף**. ונדקא (ב) לפרווכין דקין. אבל לשנים ושלשה לא מהני. ובימי הק"ר שהצוה נקראת הרבה כאבן. וגם אין מגיע אז ממנה שום סרחון, נסתפק מהג"א אברהם אי שרי לקרות כנגדה: אי בתי השתא אזלינן, או עדין שם צוה עליה כיון שזוכה לחזר לקדמותה בזמן החם. (ג) והאחרונים הסכימו כלם בזה לאסור⁽¹⁾, ואף בדיעבד אם קרא, (ג) צריך לחזר ולקרות קריאת שמע ולהתפלל בתורת נדבה⁽²⁾. ואם הצוה תחת מים קרושים (ד) אקשר דהוי כסוי, אף־על־גב דמים לא מהני [עין בסימן ע"ו], מכל מקום גלד וכפוד⁽³⁾. יש לומר דהוי בכלל "וכסית" וכעששית דמי, ובתור השתא אזלינן. וצוה שנתפסה בשלג (ה) חשוב כסוי, כל פנה שלא נמחה השלג, כתב בספר שלחן־שלמה דהוה דהוה נגד מי־דגלים קרושים גסבן יש להקמיר שלא לקרות נגדן, וצריך עיון בזה: **ב** (ב) **בקרקע**. או (1) **בבגד**: (ג) **להטפוח**. פרוש, שאם מניח ידו עליהם מעלה לחות בה שאם יניחנה על דבר אחר מקבל ממנה לחות, ואם אינן לחים פליפף מתר: (ד) **ויש לסמוך על זה**. וכן הספמת פל האחרונים דנדקא טופח על־מנת להטפוח, ואז (1) פני הרקח מן ד' אמות כמו מצוה⁽⁴⁾, ומכל מקום (2) כיון שאינם בעין, רק שבלועין בקרקע או בבגד, אין צריך לשפף עליהן רביעית לבלי עלמא, אלא די שכיבי עליהן רק מעט מן המעט מים שאין בהן גסבן רק טופח על־

(ב) **תתפרף**. אבל אם תשבר לשנים לא מהני, כ"ו. ובזמן הק"ר שהצוה נקראת הרבה כאבן צ"ע אם שרי לקרות כנגדה, אי בתי השתא אזלינן או שיש לאסור עדין שם צוה עליה כיון שזוכה לחזר לקדמותה בזמן החם. עמ"א. ובבאר היטב אשר לפני כתב וני"ל נראה לאסור משנה ב' פרק ג' דטהרות ע"ש ודו"ק עכ"ל. ואנכי אנימי שם ודקדמתי ולא אוכל להכין פנתי שיהא משם נראה לאסור לדון זה, ואדרבה יותר [נראה] להמיר כמ"ש המ"א ע"ש: (3) **להטפוח**. פי' שאם מניח ידו עליהם מעלה לחות בה שאם יניחנה על דבר אחר מקבל ממנה לחות, ואם אינן לחים כל דבר מתר:

באר הגולה

* **ויש אומרים דלא הוי כעפר רק וכו'**. במקרא פליגי חרי לשני בנה, ודעה קדמונה גסבן בעתה להמיר בנה, אך סבירא לה דיותר נקל הוא להתפרף על־ידי גלילה מעל־ידי זריקה: * **וכן עקר**. משמע מזה דסבירא לה דאם ראשו שנופרק על־ידי גלילה די בנה ואין צריך לחש דלקא לא הויה נפרכת על־ידי זריקה. אבל פאליה רבה קמב בשם האחרונים דצריך להמיר גסבן קדעת המחבר. ועין בבירומים מה שכתב עוד בנה בשם הר"ש. ועין בחדושי הרשב"א [בכוח כ"ה] בשם הר"ב דמשמע מזה דאי תנא דמסלאי אפלו או הגיע לשער שהא נפרכת על־ידי גלילה, והנה זה מצוה כהרס דקרא לן דאסורה. אכן לפי מה שהתמיר פאליה רבה לחש לדעת המחבר, אין להקל בזה. שוב קצאתי בעדותי, ערך 'סל', ובאר ויזע סימן כט, דסוכרים דשעור זה עדין לא הגיע אף לצוה כהרס ואסור וכן משמע מכל הפוסקים שלא הביאו כלל להא דהרשב"א הג"ל:

* **וינראה לי דהנינו קשאין לו מחצות**. כמו שהיה בזמן חקמי הגמרא, שהיה בית הכסא שלוקח אחריו הגדר על־פני העדה. ולפי זה נראה שבקדמות הקטנות שאין לכל אחר בית הכסא קבוע אחריו הכתים, במקום שראויה לפנות דין בית הכסא יש לו כמו אחריו הגדר. ומה שנהגין אינה אנשים, שבהגיע זמן סמות מפנין המקום שיהיה נקי ונעושים שם סבה, הרי יש לו דין בית הכסא ישן ומה יועיל הפניה⁽³⁾: אקשו משום דעל־ידי הננין שבונה שם⁽⁴⁾, אף והוא רק על אינה נמים ואמר קד יחזו להיות בית הכסא מקדמם, וקצר שם בית הכסא מקדמם⁽⁵⁾, ומשמע בקנים מאירות חלק א סימן פו דצמירת השם מהני לזה [אך מה שכתב שם בבית הכסא ישן שאין בו צוה הוא מדובבן, אשתמטתה דברי תלמידי רבנו יונה והבית יוסף ושאר פוסקים שביטלנו זה, דבלם פותכים דהוא מדאורייתא, ואיך דברי תלמידי רבנו יונה שכתבתי זה גופא שכתוב דהוא מדובבן, פרשו המפרשים דקאי רק על בית הכסא חדש, כדי שלא יסתרו דברי אהר"י, וכן משמע בהרא"ש]. אף אפלו אם נימא דזה מקרי צמירת השם, צריך מדינא על־כל־פנים מתחלה לבלק בנה הכתלים של הבית ולנקותם, דאי לאו הכי יהיה אסור לו לברך ולקדש שם, דאולי הם מטעמות מכל השנה⁽⁶⁾, כי הלא הוא מקום תרוא לו להסתפק, ובלעיל בסימן עו סעף ז' זה, ובענין ראיתי בסבות שנקצא ממשלות מענינים קאלו וכיצא בהם הרפה (שולחן) אינה דלת או דף לרפה, והיא היתה מנחת מתחלה במקום מאוס, ושומר נפשו ירחק מלעשות סבה במקומות אלו, אלא ויחזקנה מאחורי הכתים במקום שהוא נקי, ואם יצטרף לעשות על־ידי זה ערוב וטלטל על־ידי ערוב: * **אבל כשיש לו מחצות**. נסתפק הפרימגרים אם בעיני דנאק ארבעה מחצות או אפלו ג' מחצות⁽⁷⁾ וכו', עין שם עוד: * **אם אין מגיע לו ריח רע**. סתם המחבר בנה כדעה הראשונה לעיל בסימן עט סוף סעף ב [הגרי"א], וכן פסקו שם האחרונים להלכה, והלכתם חמורות והמגן אברהם קתבו דמחצות בית הכסא לבלי עלמא אין מועלת להטפוח לריח רע, ולכן סתמי גסבן כמשנה ברורה להמיר דבעיני ד' אמות ממקום שפלה הריח,

במניעות לארץ, או על־כל־פנים ער פחות משלשה טפחים סמוך

שער הציון

(6) כפר־משנה: (3) אלה רבה ומגן גבורים וישעיהו יעקב ודבר־המים ומ"א אדם ושלחן־שלמה ור"א: (4) דבר־המים: (7) פרימגרים: (8) שגרי־תשובה בסימן עח ומ"א אדם: (1) חז"א אדם וכן מוכח מהפסוק ברכות כ"ב ע"ב ד"ה מקחן ע"ש: (1) פרימגרים בסימן עז ופשוט, וכן מוכח בפרק כה ע"א בגמרא ע"ש: (2) ממגן אברהם לקטן סימן שכ סעף קשן כה, עין שם ובפרימגרים: (6) כל האחרונים: (3) נחלת צבי ואלהי בנה: (4) תלמידי רבנו יונה והבית יוסף: (7) עלת־תמיד ואלהי בנה:

הלכות קריאת שמע סימן פב פג

ביאורים ומוספים

סימן פב

דין צוֹאָה יְבֻשָּׁה

[משנ"ב ס"ק א]

והאחרונים הסכימו כלם בזה לאסור¹, ואף בדיעבד אם קרא, צריך להזדרז ולקרוא קריאת שמע ולהתפלל בתורת נדבה².

1) וכן כתב השו"ע הרב (ס"א) לאסור, משום שיספיקא דאורייתא לחומרא.

2) ולענין תפילת נדבה, כתב לקמן (סי' קז ס"ק ב) שיתנה ויאמר, שאם לא יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לחובתו, ואם כבר יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לנדבה.

[משנ"ב ס"ק ב]

אף-על-גב דמיס' לא מהגי' [עין בסימן ע"א], מקל מקום גלד וקפורה³.

3) שם (ס"ק בא) חילק בין סתם מים שאינם מועילים, לבין מים עכורים שנחשבים לכיסוי.

4) גלד, ביאר הרמ"א לקמן (סי' קס ס"ב) שהוא מים הנקפים מרוב הקור. וכפ"י, ביאר המשניב שם (ס"ק נו) שהוא גשמים שנקפו בידידתן, והוא כעין ברד.

[משנ"ב ס"ק ד]

ואז קצ"י הרחקה מהן ד' אמות כמו מצוה⁴ וכו', ועין לעיל בסימן עז במשנה ברורה⁵.

5) ולגבי מי רגלים שמתפק אם ביטלם על ידי שפיכת רביעית מים עליהם, כתב לעיל (סי' עז ס"ק כה) בשם החי' אדם שאף שהאיסור הוא רק מדרבנן, יש להחמיר בכך ביון שכבר איתחזק איסורא, אמנם בשעת הרחק שמהמת כף יתבטל מקריאת שמע ותפילה, רשאי להקל.

6) שם (ס"ק ז) הכריע כדעת החכם צבי, שבמי רגלים שהם פחות מרביעית אין צריך לבטלם ברביעית מים, אלא די ברוב מים.

ולגבי תינוק שהטיל מי רגלים ועבר דבר מועט מהם על בגד האם, כתב לקמן (סי' שב ס"ק נד) שמועיל לבטלם על ידי קינוח הידים בבגד כדי שתוכל להתפלל.

סימן פג

דיני בית-הכסא בקריאת שמע

[משנ"ב ס"ק ב]

ואסורו מן התורה¹.

1) והחז"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט) שבית הכסא שפינו ממנו הצואה וכעת אין בו טינוף או ריח רע, אין איסורו אלא מדרבנן. והוסיף לבאר בדברי תלמידי רבינו יונה [שהם מקור דברי

המשנ"ב], שכיון שבזמן שהיה בו צואה נאסר מן התורה, החמירו בו רבנן שישאר בו האיסור שכבר נאסר בתחילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דאם דרפ"ו תמיד לצד תפלין בְּהַסְתֵּר אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוּ תַשְׁמִישׁ אַחַר קְאָלוֹ אֲנֻמְנָה².

2) ואף בצד בו רק פעם אחת, אם היה על דעת שיצור בו תמיד, כתב לעיל (סי' מב ס"ק כד) שאסור להשתמש בו לתשמיש אחר.

[ביה"ל ד"ה יוראה ל']

תרי נש לו דין בית-הכסא: לָשׁוֹן וְמָה יוֹעִיל הַפְּטוּיָא? אָפְשֵׁר מִשׁוּם יוֹעִילֵי-יְדֵי הַבְּנֵי שְׂבוּנָה שְׂסוּי וְכוּ', וְעָקֵר שֵׁם בֵּית-הַכֶּסֶא מִקְּוָו³.

3) משמע שהצואה אוסרת את אויר המקום ולכן לא יועיל פינוי, והחז"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ו) שאם אין לו מחיצות אין לו שם בית הכסא, ואם יפנה או יכסה את הצואה ואת העפר המזוהם, אין אויר המקום אסור. ולכן כתב החז"א (שם ס"ק ז) שאם נפלו המחיצות, בטל מהמקום שם בית הכסא ודי בכיסוי הצואה.

4) ואם עשה שינוי בגופו של בית הכסא, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ג) שמותר להניח בפתח מזוזה ולברך עליה ולקרוא ולהתפלל שם. אבל בלא שינוי מעשה בגופו, לא נעקר שמו ממנו ואסור לקרוא שם.

אמנם לענין רפת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עט ס"ז ד"ה אבל) שפינוי הרפת לבד מועיל, ואפילו לא שינה דבר בגוף הרפת יכול לקרוא שם.

וכן לענין לול של תרנגולים, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (א"ח סי' צא) ששונה דינו מבית הכסא, כיון שאינו מיועד לצואה אלא לשמירה על התרנגולים, ורק ממילא עושים שם את צרכיהם.

5) והחז"א כתב (א"ח שם בידינים העולים), שאם פינה עפר מזוזה וסתר את כל הבית וחזר ובנאו לתשמיש אחר, מותר לקרוא שם.

[ביה"ל שם]

דאולי הם קטנות מקל השנה⁴.

6) ולענין עשיית סוכה ברשות הרבים, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז ס"ג ד"ה וכן) שאף על פי שיש המפקקים בדבר [משום שיש מהרבים שאינם מוחלים], מ"מ טוב לעשותה שם מאשר לעשותה במקומות המיועדים להיפנות.

[ביה"ל ד"ה אבל]

וסתפק הפריימגרים אם קענין דוקא ארְפָּעָה קחצות או אָפְלוֹ ג' קחצות⁵.

7) והחז"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט), שכנגד מחיצה לעולם מותר לקרוא, ואילו כשהרוח הרביעית פרוצה במלואה אסור לקרוא כנגדה [ויתכן שמן התורה נחשב ברשות אחרת, כיון שדי בשלש מחיצות לעשות רשות היחיד], וכשאין רוח רביעית פרוצה במלואה וקורא שלא כנגד המחיצה, תלוי במחלוקת הפוסקים לעיל (סי' עט ס"ב) לגבי צואה כנגדו ברשות אחרת.

הלכות קריאת שְׁמַע סִימָן פּנ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

קמו צוֹאָה תְּיַנְיֵן לְהוֹרָא (ה) וְגַבְרָא שְׁל רְעִיָּה (ז) לְקַמְן קְסִימָן פּוּ דְאָסוּר אָפְלוּ אֵין בּוּ רִיחַ רְעִיָּה (י) וְכוּ', בְּעַת שֶׁהוּא מְדַבֵּר דְּכַרְיִיתוּנְהּ וְשָׁאָר דְּכַרְיִי קְרָשְׁהוּ (י) וְכוּ', בִּיתֵיהֶפְסָא וְהַחֲלוּן פְּתוּחָא (י).

8) אבל אם אין הצואה נוגעת במחיצות, או שהמחיצות עשויות ממתכת, כתב החזו"א (א"ח סי' יז בדינים העולים) שמותר לקרוא כנגדן, ויתכן שגם במחיצות העשויות מלבנים או טיח שהוא עב ואין הוזהא מחלחלת מבחוץ, שדינן כמתכת. וראה בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' י אות ג) שכתב, שפשטות דברי הטיז המג"א והמשגיב מורים שגם באין הצואה נוגעת במחיצות אסור לקרוא כנגדן.

אולם אם מחיצות בית הכסא נמצאות מעל מקום התפילה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' לא) שיש להקל כדעת החזו"א אם אין צואה הבוקה בכתלים.

9) ולקרוא כנגד צינור של ביוב, הורה הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פניא ס"ט) שכיון שאינו עשוי אלא למעבר של הצואה, אינו נחשב כעביט, ואין חילוק מאיזה חומר הוא עשוי ומותר לקרוא כנגדו. וכן דעת הגר"ש אלישיב (זאת הברכה פט"ז) שאין לחוש שנבלעה בו הצואה, ואם אין יוצא ממנו ריח מותר לברך כנגדו. והגר"ח קניבסקי (נקיות וכבוד בתפלה תשובה פא) כתב, שבצינור חרס צריך להזהר מלומר דברים שבקדושה כנגדו. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פי' תשובה יז) כתב שצריך להרחיק מהצינור ארבע אמות, כי מלובלך תמיד בדברים המטונפים, ואף כשעשוי מפלסטיק או כשעשוי ממתכת הוא בולע, שענינו ראות שלפעמים הוא נשבר ונראה שהוא בולע וספוג בליכלוך, ואינו כעביט ממתכת שאין מצויה בו צואה תדיר. ומ"מ אם מכסה את הצינור בבד מועיל, ואפילו אם צבעו נחשב ככיסוי.

10) ולענין מחיצות בית הכסא של זמננו, כתב החזו"א (א"ח שם) שכיון שאפילו בתוכו אין ודאי שדינו כבית הכסא משום שאין הצואה מתעכבת בו, על כן מבחוץ ודאי שאין להחמיר, משום שאין הצואה נוגעת בכתלים, והקערה מצופה כעין זכוכית, וגם שהכתלים החיצוניים משמשים לכל הבית.

11) וביאר לעיל (סי' עו ס"ק ב), שבכל ההלכות האלו בכל מקום שנוכח הדין שאסור או מותר לקרוא שמע, הוא לאו דוקא קריאת שמע אלא הוא הדין תורה ותפילה ושאר עניני קדושה, בין בלשון הקודש ובין בלשון חול.

12) ואם החלון סגור אף שהוא מזכוכית ורואה דרכו צואה, כתב לעיל (סי' עט ס"ק יד) שמותר לקרוא כנגדה.

[משנ"ב שם]

ויקעוּצֵם עֵינָיו, לְכַלֵּי עֵלְמָא מְהֵי בְּכַהֵי אָנְתָא (י) וְכוּ', וּמְתָר לְקִרְוֹת אָפְלוּ פְּסוּמוֹף (י), פִּינָן שְׁאֵין הַתְּחַצְּתָה לְבִיתֵיהֶפְסָא (י) לְקַדְוֵהוּ.

13) ולענין אמירת דברים שבקדושה כנגד צואה הנמצאת ברשות אחרת, כתב לעיל (סי' עט ס"ק יד) שנחלקו האחרונים אם מועילה עצימת עיניים או לא, ובשעת הדחק יש לסמוך על המקילים.

14) בדברי הטיז האלו התקשה החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ה), שכיון שתוכו מיוחד לבית הכסא, אין לחלק אם בנאו מתחילה לשם בית או לשם בית הכסא, ועל כן כתב שאפשר שהטיז דיבר בעשה מחיצה בין בית הכסא לבית במסיפס בעלמא, והכותל החיצון הוא לשמירת הבית.

ואם עשה את הכותל יותר עבה כדי שישמש כמחיצה בפני בית הכסא, כתב הדעת תורה (סי"א) שאפילו לדעת הטיז מותר לקרוא כנגדו. ואם עשה לכותל של בית הכסא ציפוי מיוחד ליפרותו

מבחוץ, כמו שעושים כיום טיח או סיד על האבנים, הביא בהג"ה (שם) בשם הגר"ד בהר"ן שמותר לקרוא כנגדו.

15) ובבית הכסא שיש בו גם כוור המיוחד לרחיצת פניו ידיו ורגליו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ט) שקשה להחזיר לקרוא בו, אף שאינו מיוחד רק לבית הכסא אלא גם לרחיצה.

16) ומטעם זה כתב בשו"ת אגרות משה (אה"עו ח"א סי' קיד) שמותר לקרוא כנגד דלת סגורה של בית הכסא ואף נגד המזחות והמשקוף, כיון שהם משמשים גם לבית, אמנם כתב שבבית הכנסת אין לעשות שדלת בית הכסא תיראה לבית הכנסת, שגנאי הוא לבית הכנסת. וראה ארחות רבנו (ח"א עמ' ט) מה שכתב בזה.

[משנ"ב ס"ק ו]

אָקֵל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ אָפְלוּ רַק פְּעַם אַחַת (י).

17) ודוקא אם השתמש בשל עצמו, אבל אם עשה בית הכסא בקרקע של חבירו בגולה, כתב החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ז) שאמנם העפר המזוהם נחשב לגרף ואסור לקרוא בפניו, אבל תוך המחיצות לא נאסר, ודי שיכסה את הצואה או יפנה את העפר המזוהם ויכל לקרוא שם.

[משנ"ב ס"ק ז]

וְאָפְלוּ בְּתוֹף דִּי אַמּוּתֵיהוּ (י).

18) וכדעה זו הכריע החזו"א (א"ח סי' יז ס"ק ח). והוכיח מכך שהאיסור בתוך בית הכסא אינו משום הרחקה, שהרי בהזמנה אין חיוב להרחיק ואף על פי כן בתוכו אסור לאחר הזמנה, אלא הוא דין מיוחד שתוכו אסור.

[משנ"ב ס"ק ח]

וּמְקַל מְקוּם בְּתוֹכוֹ אָסוּר מְדַבְּרָנָא (י).

19) אבל במרחץ חדש, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ב) שמותר לקרוא בו, ושונה בית הכסא שהוא מאוס יותר, ולברך כנגד חדר רחצה שאין בו שירותים, דעת הגר"ש אלישיב (זאת הברכה פט"ז) שיש להקל בכך.

[משנ"ב ס"ק ט]

רַק אוֹתוֹ מְקוּם שֶׁהַמִּין (י) וְכוּ', כְּשֶׁעֲדָן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ (י).

20) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט), שמקום שאינו מוקף מחיצות אין לו שם בית הכסא, ועל כן לא נאסר המקום על ידי הזמנה.

21) ובבית הכסא שכבר השתמשו בו, כתב לעיל (סי' ג ס"ק ד) שאף קודם שנפנה אסור לדבר בו גם דברי חולין, ויתכן שלצורך גדול מותר.

[ביה"ל ד"ה הזמין]

חַל שֵׁם הַמִּין, כִּיּוֹן דְּהֵי יַדְעַ בְּעַת הַמִּין שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ מִכָּף לְכַסּוֹת (י).

22) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט) שאף אם יחדו על מנת לכסות בכל פעם את הצואה, נחשב לבית הכסא, ורק אם יחדו על מנת להוציא בכל פעם את הצואה והעפר המזוהם, יש להסתפק בכך, וכמו בבית הכסא שלנו (שמבואר להלן) (סי' כד) בשם החזו"א שיש להסתפק האם נחשב בית הכסא, כיון שאין הצואה מתעכבת שם.

[משנ"ב ס"ק י]

דִּשְׁמָא רְצוּנָה הֵי לְסִים דְּכִיתָ זֶה יִהְיֶה לְתַשְׁמִישָׁא בְּעֵלְמָא (י).

23) והטעם שצריך שדיבורו יהיה ברור ואין די להזמין במחשבתו, ביארו הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ב דבר הלכה אות לב) והגר"ח קניבסקי (שערי אמונה פאה פ"א אות ו' ד"ה המשך בעמוד הבא

יום ג' ט"ז שבט תשע"ד

פאר הגולה קטו

ג שם בנמא
ד נרמס ד'
ה הנמאס בפרק ג
ו שם בנמא ד שור
ז שם בנמא ד שור
ח שם בנמא ד שור
ט ויבנו יתום

הלכות קריאת שמע סימן פג

(ה) אין מגיע לו ריח רע: ב *הזמינו לבית-הכסא (ו) וצדין לא נשתמש בו, *מתר (ז) לקרות (ח) כנגדו אכל (ט) לא (י) בתוכו: ג ואמר 'בית זה יהא לבית-הכסא' ואמר על בית אחר 'וגם זה', הינם שנה. ואם אמר על השני 'ובית זה' ולא אמר 'וגם זה', הרי השני (י) ספק אם הזמינו לכה אם לאו, 'לפיכך אין קורין בו לבתחלה, ואם קרא בו לצא: ד 'בית-הכסא שהוא בחפינה, ופיר' ברחוק ארבע אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענן שהרעי מתגלגל ונופל מנד למחוק, וכן המיי-רגלים יורדין מנד לגמא, (יא) קטום דמי ומת' לקרות בו, 'אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו הוי' לגמא: הגה (יב) אכל

באר היטב

עכ"ל ע"ש: (3) בתוכו. פי' בתוך המחצות אם יש לו, ע"ש ס"ק שלפניו זה. אכל במקום חדש פטר אפילו בו, דב"כ מאיס טפי. ולהתיר בו ד"ת כ"ל דפטר, ובכסף-משנה פי' מהלכות ק"ש קמב דאסור ונאחזו מדאמר בכ"מ מטר להקטר חוץ מבית-הכסא ובית-הסרוץ, ומדנקט סתם משמע אפילו בסרש אסור להקטר דומא דק"ש ותפלה ע"ש. ואין ראיה גדולה היא א"ל, דהא דומא דמסרס קמ"ג דמסרס ע"ב בלשן אב"י וד"מ, ועין פני-הדין:

באר הלקה

דבלאו הכי סוברין שם הרבה אחרונים פו, עין שם ובסימן עט בהקדמה אות ו: * הזמינו לבית-הכסא וכו'. ואין חלוק בזה בין הזמנה על-ידי דבור להזמנה על-ידי מציאה (כ"כ הת"י בנדרים), ולקאונה בעינן שיהא הזמנה לעולם, אכל הזמנה לפי שעה לא מקרי הזמנה בזה, וראיה מלעיל סימן מב סעיף ג. אכל יש לרחות, דהא בלאו הכי הלא שם נקטא לן והזמנה אפילו לעולם ובל"מ מצינה לאו מלתא היא קלל, וקאן הלא על-גל-פנים אסור מנדבוקן, ועל-קרחף משהם דבידין הוא לקרא קריאת שמע ולהתפלל במקום שזוהר עליו שם מאיס בזה, וכמו שכתבו הפוסקים, אם-כן אפשר דהוא הדין אפילו בהזמינו לפי שעה נמי הכי הוא, וצריך עיון. ומכל מקום נקא-מנה מכל זה לענין מה שכתבנו במשנה ברוח דאם היה בו הזמנה ומעשה הוא בית-הכסא נמור לכל דיניו, וקמילא דאסורו מן התורה, ודבנאי אם לא הזמינו רק לפי שעה לא הוי אסורו מן התורה כ"ל. ומה שכתבנו עוד דאם במתנה נפנה שם וכו', דבאמת מצינה בלי הזמנה נרדע מהזמנה בלי מצינה, דבנה לכלי עלמא בעלמא לאו מלתא היא, וכדאיתא בפרכות כ"ג ע"ב עין שם, ואם-כן מנן לנו להחמיר בזה בעניננו; ועוד, דאם-כן מתייגהו לבלתי שבילי דנהרדא, כן פסב בספר ובשר טוב ודבריו נכונים. ואף ששעמתי בשלשן-ערוף של הגר"י שפסב דאם נשתמש בו רק פעם אחת הוי בית-הכסא לישן ואסורו מן התורה, על-כרחי כמנהו בבית-הכסא שנבנה לשם זה, או אפילו אם אין לו מחצות כלל והזמין זה המקום מתחלה לשם בית-הכסא, אכל בלאו הכי לא. ועקר דינו דהגר"י שכתב דאסור מן התורה, נראה דז"ק מלשון הרמב"ם והשלחן-ערוך שכתב "שצדין לא נשתמש בו", משמע אכל אם נשתמש בו זה הוי לה בית-הכסא לישן לכל דיניו. ואין להקשות על זה מה שכתב "נדחמה לך וגו'", ודינו מקום מיוחד, הרי דהיה שם הזמנה, ואפילו הכי המירה התורה לאמר שכתבה הצואה לדבר שם דביר-תורה, וכמו שכתבו פלמירי רבנו יונה בפרק מי שמתו פסוק, ומה עדיף כפי מאם פנה הצואה לגמרי דאסור? ויש לומר דשם לא היה חל שם הזמנה, כיון דהיה יודע בעת הזמנה שיהיה צורך תכף לכסא⁽²²⁾: אי נמי, כיון דהיה לה לכל אחר ואחר יתנו על אוננו להפיר תכף ולכסות, הוהא זה למה דמבאר בסימן סז סעיף-קט"א א פטגן-אברגס ע"ש, וגם לא צריך זה ממקום שהזמן לקבונה והגיס בו את המה כפריש על דעת לפנותה, דאיתא בטורי-יורה-דעה סימן רסד דשרי, והואכא לציל בנמא-אברגס סימן מב, עין שם: * מתר לקרות וכו'. עין במשנה ברוח סעיף-קט"א ו שכתבנו ואפילו

אכל אם בנה בבית במחצה של בית שהסמיכה לאותה מחצה, אף-על-פי שאותה מחצה הוא מחצה של בית-הכסא מפניו אין על אותו מחצה דין בב"כ לענין זה ומת' לקרות אפילו בסמוך. כיון שאין המחצה מתקנה לב"כ לכה. ומש"ה כל שיש בב"כ בחצויה חדר מוקד אין לקרות ק"ש או להתפלל בחצר כל שהבית-הכסא לפניו כמלא עינו כדון צואה, וקנה בבתי-כ שאין בו חפירה אלא הצואה נסתה על הקרקע באותו שעה בימי חכמי הפלמוז ע"ש השדה.

משנה ברורה

המובא בבית-יוסף סימן פז, עין שם: (ה) אין מגיע. ואם מגיע ריח רע, אסור עד שינחיק (כ) ד' אמות ממקום שפלה הרחי, ובזה די אפילו לפניו לדעת המחבר. ודע, דרעת המספר להמיר אפילו במחצות שאין גבוהות עשרה, פדאיתא בבית-יוסף, ובזה חולקים עליו כל האחרונים, ובגבוהות עשרה יש מן (ו) האחרונים שסוברין קוטה, והרבה (ז) מן האחרונים שחולקין גם בזה, וטעמם, דסביבא להו הינין דהמחצות קתרות לקבל צואה, כמו צואה דנינין להו⁽¹⁸⁾ וכגוף של רע⁽¹⁹⁾ לקמן בסימן סז דאסור אפילו אין בו ריח רע⁽²⁰⁾. וכן מדברי הגר"א בבאורו משמע גם כן שרעתו להחמיר בזה, וכן בסרי-מגדים ובדברי-החיים ושאר הרבה אחרוני זמננו פלם מחמירין בזה וסביבא להו דצריך להרחיק מהמחצות ד' אמות ולפניו כמלא עינו, אפילו פנו ממנו הצואה ואין בו ריח רע. ולכן צריך לזהר שלא לקרות ולהתפלל ולדבר בדברי-תורה בחצר מנד בית-הכסא כמלא עינו, אף-על-פי שהוא סגור ואי אפשר לראות הצואה שבו. ולכן נכון להקטר בשעושה סכה בחצר, (ס) שיעשה בענין שלא יתנה מקנן מחצות בית-הכסא נגד פתח הסכה כשהוא פתוח, דאז יתנה צריך לזהר בזה בעת שהוא מדבר בדברי-תורה ושאר דברי קדושה⁽²¹⁾. וכן אם יש נגד חלון ביתו בית-הכסא ונתחלון פתוח⁽²²⁾, והוא עומד בביתו ופניו כלפי בית-הכסא, (ט) נכון לזהר מלדבר אז דברי תורה; ומכל מקום לעת הדחק יש לסמוך להקל אם אין מגיע לו ריח רע, דאיכא ספק-ספקא [הנינו הפית-יוסף והפ"ח בסימן זה דמחמירין במחצות גבוהות עשרה, והרא"ש בסימן עט סעיף ב דמתיר אפילו בצואה כשהוא ברשות אחרת אף דרואה אותה]. ובעוץ עינו, (י) לכלי עלמא מהני פכהאי בנא⁽²³⁾. עוד כתבו (יא) האחרונים, דמה דאנו מחמירין במחצות בית-הכסא לדונם מבחוץ בצואה, דוקא במחצות שאינם געשים אלא בשביל בית-הכסא, כגון שעשה בחצר חדר מיוחד לזה, אכל אם בנה במחצה של בית שהסמיכה לאותה מחצה, אף-על-פי שאותה מחצה היא מחצה של בית-הכסא ממש, אין על אותה מחצה דין בית-הכסא לענין זה ומת' לקרות אפילו בסמוך⁽²⁴⁾, כיון שאין המחצה מתקנת לבית-הכסא⁽²⁵⁾ לכד⁽²⁶⁾: ב (ו) וצדין לא וכו'. אכל אם נשתמש בו אפילו רק פעם אחת⁽²⁷⁾, תו יש עליו שם בית-הכסא לישן לכל דיניו, כיון דהיה שם הזמנה ומעשה. ואם לא היה שם הזמנה ורק במתנה נפנה שם, ואחר-כך פנו ממנו הצואה וגם אין בו ריח רע, נראה לי דאין עליו שם בית-הכסא כלל ומת' אפילו בתוכו, וכן מצאתי בספר ובשר טוב, ועין בבאר הלקה: (ז) לקרות. ואפילו (יב) בתוך ד' אמותיו⁽²⁸⁾, (יג) ויש מחמירין בזה: (ח) כנגדו. דקמא לן הזמנה לאו מלתא היא [כדלעיל בסימן מב סעיף ג, עין שם]. ומכל מקום בתוכו אסור (יד) מנדבוקן⁽²⁹⁾, דהוי לה בניון גדול לקריאת שמע או לתפלה, ואפילו בדיעבד אם קרא והתפלל בתוכו לא יצא [לבוש]: (ט) לא בתוכו. דהנינו אם אותו המקום הוא בלא מחצות, אין אסור רק אותו המקום שהזמין⁽³⁰⁾; ואם מקום המושב שהזמין הוא מקף במחצות, (טו) אסור על-ידי התקנתה כל שטח ההקף שבתוך המחצות, ועין בסמוך סעיף-קט"ז, אכל מבחוץ מתר בסמוך לו. פתח הבאר היטב, ולהתיר בדברי-תורה מתר בתוך בית-הכסא תדוש פשעדין לא נשתמש בו⁽³¹⁾, וכן פתח האליה רפה. ופשוט דהבונים שבונים בית-הכסא אסורים לברוך שם שום פרקה מבפנים במקום המחצות, ואפילו בעוד שלא בנו המחצות, דכיון שהרשם להם המקום הרי נתחדר זה המקום לבית-הכסא ואסור: ג (י) ספק אם הזמינו. דשםא רצונו הנה לסתם דבית זה יתנה לתשמישא בעלמא⁽³²⁾, אלא שפסק או נמלה ולא סיס דבריו: ד (יא) קטום דמי. פרוש, דהוי לה כאלו אין המקום הנה בית-הכסא כלל⁽³³⁾, (טז) ובין שיש לו מחצות מלמעלה על הגמא או לא: (יב) אכל אם משתינים. ורצה לומר, (יז) ואפילו בשעה שאין שם מיי-רגלים ואין בהם ריח רע, לפי שיש שם בית-הכסא על מקום זה שמחוץ

שער הציון

(ס) עין בבאר הלקה: (ו) ב"ח ופרי טרש: (ז) הש"י ומגן-אברגס ותי-אדם: (ח) פרי-מגדים: (ט) פרי-מגדים: (י) פרי-מגדים: (יא) הש"י וש"א: (יב) עין אליה רפה: (יג) פרישה: (יד) אחרונים: (טו) מגן-אברגס: (טז) הגר"י: (יז) הגר"י ופשוט:

הלכות קריאת שמע סימן עט

עט מי שנודמן לו צואה בשעת קריאה, וכו' ט' סעיפים:

א היתה (א) צואת אדם מאחריו, צריך להרחיק (ב) *ארבע אמות ממקום שקלה הרים. האפלו אם יש

משנה ברורה

על הכליפה פקדע בכדי לגמור כל התפלה, נראה לי דאפשר דאין צריך לתור לראש⁸ (מי בדיועבד יש לסמוך על דעת הרשב"א והתוספות ברכות כ"ב עמוד ב דבור המתחיל ממפניו, דסבירא להו דאין צריך להרחיק כלל מין שקבר הוא עומד בתפלה, ואס"ן לא היה אז אנוס, אם לא שבפסיקה עד שזכרו המים לבד היה השעור כדי לגמור פלה. ועין בבאור הלכה ולקמן בסימן צ סעיף כו במשנה ברורה שם). ומי שיש לו חלי המטטטף ממנו תמיד מירגלים, עין לקמן סימן פ במשנה ברורה:

א (א) צואת אדם. אפלו אין מגיע מטנה ריח יע"ו. ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ג) דקתיב "והיה מתניף קדושו", וקבלו חז"ל שמתנה

אעתיק בכאן הקדמה לסימן זה. ועקרה הוא מלשון הפריימגדים בסימן זה ובשאר מקומות, ולפעמים נשפך לשון קצת כדי שיבאר היטב. אף באיזה מקומות בפרטי הדבר, שיתנה מסכמת לדינא גם לפי שארי פוסקים אחרונים:

טחים חשיבה מחצה להחיר כנגדה⁹ אבל לא כנגד הארץ, עין שם. עוד קמב הפריי מנדים: אם צואה בחוץ ורואה הוה התולד וכו'. שרי לכלי עלמא, שהרי מחצה זכוכית מוסקת פיניהם. האפלו ורשב"א פסיעו ב דאוסר פרשות אהרה קשרואה אותה, מכל מקום קלילש מחצה זכוכית שרי: השלש. צואה במים לאו כפרי הרי"ג: אף על-גב דלגבי ערוה הרי כפרי, כפסימן עד סעיף קטן ח כנגד אבריהם, בצואה לא, כפסימן עד כנגד אבריהם סעיף קטן ט, דקתיב "וכסית" והאי לאו כפרי מקרי, מה שאין כן לגבי גלוי ערוה: השביעי. ריש רע שיש לו עקר הרי בצואה מן התורה, עליו פן צריך להתרחק מלאחריו ד' אמות ממקום שקלה הרים, דאם קניא חזרו וקדושו, אף לענין זה קיל מצואה, דאם הוא בחצר אחר, אף ללא מנהי הפסק לית רע מפל מקום הרמקה ד' אמות ממקום שקלה הרים אין צורך, רק כל שאין מגיע לו הריח רע מקרי, ואף אם בחצר שהוא שם הגיע הריח רע, מכל מקום ענין שלו לא הגיע מפר, דאם מגיע לו הריח רע, אסור בזה רק מדרבנן, והוא חשבוש רע פריש רע שאין לו עקר דאסורו רק מדרבנן והדלקתן ופסק קאליה בבה ופרישה ולא פלבוש, וכן העתיק הרמב"ם והרמ"א להלכה, אנוס מדברי הגרי"א בבאורו על סעיף ב, דבור המתחיל להראש וכו', משמע דסובר כלבוש דאף בהפסק רשות בעינן ד' אמות ממקום שקלה הרים, וכן העתיק הסמ"א אדם כלל ג דין כב. אחריו מצאתי בפריי מנדים גופא בשאל אבריהם אלו יא וטו וטו שפצוד לומר הפסקה והפסקת רשות, אף על-פי-כן בעינן ד' אמות ממקום שקלה הרים, ולכפוף נשאר בצירוף עין, וגם לענין מוסקה אסור הפריימגדים אה עצמו ומשמע שחזר בו, דבסימן עו אלו אה בשאל אבריהם משמע דסוטה כהרשב"א דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, ואין צורך רק עד מקום שקלה הרים, ובסוף סימן זה במשפחות וקב חזר בו ונשאר בצירוף עין, וכן בבאור הגרי"א הנ"ל משמע וזה חשיב ריח רע שיש לו עקר [אך לא אכין מה שכתב: וכמו שכתב הרשב"א, הלא הרשב"א כתב דמקשה מקרי ריח רע שאין לו עקר, וכן בפריימגדים דין תל, וכדבר החיים דין כט משמע מ"סין שפוסק בהרמ"א דמקשה מקרי ריח רע שיש לו עקר, וכן בספר האשכול גס בן דעתו כן]: השמיני. צואה עוברת ואין עומד במקומו, מ"סין הוא דין הורה, מן משמע במקרא, ופסק השולחן ערוך בעיו סעיף ג דלפניו כמלא עינו ולאחריו ד' אמות, והרמב"ם משמע, ובכ"ח פסק בן, דאף טלפניו די בוד' אמות¹⁰: התשיעי. מירגלים, מן התורה אסור רק נכד העמוד, הא שוחת וכל-שכן מארצא, מדרבנן¹¹, מכל מקום צריך להרחיק ממי רגלים כמלא עינו לפניה ולאחריו ד' אמות: וכל זה בשאין מסיחין, הא שפסוקיחין, מדין הורה אסור: העשירי. אשפה שריחה רע ונכלה שפסוקיחין וכל דבר ביצא בנה, דינו בצואה וכן התורה אסור [אף ובפריימגדים לא נזכר רק סתם אשפה ונכלה וכל דבר המסיחין, מכל מקום דיעו להסעין הריב בהלכה זו דמסס אשפה אינו בכלל זה, רק קשודיע שריחה רע, דאי לאו הכי אסורה רק משום דמקשה יש בה צואה ומירגלים, אבל כשודיע שאין בה אין צורך להרחיק, וכן בכל דבר המסיחין אינה רק כשהוא ביצא כאלו שריח רע שלחן סוק ואין תרפן לפסק מהרה, וכפי הסכמת הפני אבריהם פסיעו קטן יג, הא לאו הכי אין צורך להרחיק רק עד שקלה הרים, פן נראה לצניח דעתו]. והוא הדין עביט של מירגלים ונקר של רעי נפי מן התורה אסור, ולענין צואת פהטה ומה, יבאר בסוף הסימן, וריח רע שאין לו עקר, אסור רק מדרבנן, מן סבאר בלקיט' הרמב"ן ובאורו ודעו, עין בסוף הסימן, ומקשה גריחו נודף, עין לעיל באתו ז:

* ארבע אמות ממקום שקלה הרים. עין בנשמת אדם כלל ג פסחב, דמקום שקלה הרים הוא רק מדרבנן, עליון בדיועבד אין חזרו ומחלל, עין שם; ומקלוש הפריימגדים

הפריימגדים ה"ה בסימן צ סעיף כו משמע דכדיעבד חזרו לראש בתפלה על-ידי שחנה, עין בפריימגדים שם דחולק על עקר דין המסבר; ואף דאין לסמוך עליו, כמו שכתבנו מקדם, מכל מקום בדיועבד לענין לתור לראש צריך עיון, אחר דיעה הרשב"א והתוספות להקל להתחלה שלא להרחיק באמצע תפלה, ואם פן לא היה אז אנוס, ואפשר דמכל מקום יש לתור מטעם דכלאו הכי דיעה הרי"ף והרמב"ם דבתפלה חזרו אף בלא אנוס, וכמו שכתב הפני אבריהם כעין זה בסימן סה סעיף קטן ב, עין שם:

א (א) צואת אדם. אפלו אין מגיע מטנה ריח יע"ו. ועין לקמן סימן פב: (ב) ארבע אמות וכו'. (ג) דקתיב "והיה מתניף קדושו", וקבלו חז"ל שמתנה

ונה לשונו: בטרום שנבוא לבאר מה בסימן זה ובשאר מקומות העקרים מענינים אלו, אחרים כגון הקדמה הכוללת הנענה כאד לידע אותה, והוא: דע, דהיה צואה נחלק לעשרה דינים: (א) צואה מלאחריו ומצדדים. (ב) לפניו. (ג) במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה. (ד) צואה בחצר אחר ופסח פחות. (ה) צואה כעששית. (ו) צואה במים. (ז) ריח רע שיש לו עקר. (ח) צואה עוברת. (ט) דין מירגלים ועביט ונקר של רעי. (י) אשפה וצואת בהמה:

א. צואה מאחריו או מן הערדין תוף ארבע אמות, אסור מן התורה לקרות קריאת שמע ולהתפלל ולדבר דברי-תורה [או לכרף שום ברכה, הרמב"ן בליקוטינו], משום שפסוק "והיה מתניף קדושו", וכל תוף ארבע אמות חנה של אדם הוא, ואם קרא בטום שרואי להסתפק ואחריו קרא, חזרו וקרא¹², כמו שנתבאר בסוף סימן עו, עין שם: ב. צואה מלפניו, הרחיק מלא עינו, ופליגי בזה הרמב"ם והרשב"א: הרשב"א סובר דלאו ד"אלא וראה כף ערות דבר" קאי נפי אצואה; ולפי זה יש חקרא, דאפלו בחצר אחר, כל שרואה אותה אסור מן התורה כמו בערוה, וקלא אלקא ורשב"א, דחזר לארבע אמות, אף שהיא בתוף כמלא עינו, הרהר מר"ג כמו בערוה, וקרא"ש סבירא לה דלאו ד"אלא וראה" קאי רק אערוה ולא אצואה, ובעצמה ליבא רק אסור משום "מתניף קדושו". אס"ן קלא לקרא"ש, דכתב אחר אף על-ידי שרואה אותה מקרי, משמע דגלי קרא וברשות אחרת לאו סתניף הוא; ומה דאסור פתור (אחר) [אחר] לפניו כמלא עינו הוא או משמע אסור דרבנן, או גם מן התורה, דכל שרואה אותה לפניו כמלא עינו, בכלל תנה הוא ואסור, ולפי זה איבא חקרא לקרא"ש, וכתב עינו אסור אף בתרהוד מדרבנן, או מדאורייתא, ופלא עינו מקום חנה הוא, ולפי מה שכתב בפריימגדים, הובא כמשפחות וקב שם, לא יתה פנה חקרא לקרא"ש, והנה המשפחות וקב כתב שם עוד נסקא-מנה בין הרמב"ם להרשב"א חזרו ספנה בסימן פא אלו ד בשאל אבריהם, ולכן לא העתיקו: ג. צואה במקום גבוה עשרה או נמוך עשרה, דהוה רשות אחרת, לקרא"ש, אפלו וראה שרי, דלאו ד"אלא וראה" לא קאי עלה, ולרשב"א אסור כנוסר לעיל, ולכלי עלמא סגור בנה עצמות עיניו כיון שהוא ברשות אחר, מן כתב המשפחות וקב וקתם פה בהפנין אבריהם סעיף קטן ה, ושם חזר מנה ומשמע דיעתו להחמיר, ובמקום הדחק לא להקל ודע"ה. ואם צריך שיתנה רחב ארבעה, וכתב בפנים אם יתנה השם: ד. צואה בחצר אחר ופסח פחות, הא בצואה לפני הפסח אף על-ידי שרואה אותה, לקרא"ש שרי ואף בליבא בנה, דלאו ד"אלא וראה" לא קאי בבכאי ונזא, ולא נכד טת שכתבנו באתו ג, ולהרשב"א אסור, ואפשר דביש בנה, גם להרשב"א מקרי משמע דפסח פחות כנעול דמי, עין שם, אף מדברי השולחן ערוך לא משמע הכי, כמו שכתב המשפחות וקב בעצמו, וכן כל האחרונים סתמו בנה ולא חלקו: ה. צואה כעששית מקרי, דבכסוי חלוא בתמנא¹⁴, ומשמע מפורש רש"י והרמב"ם, דאפלו אם אין הצואה מקשה כלל רק סחצה זכוכית מסקת בנייהם, זו היא הכסוי, וקלא נזקא שיקשה הצואה מכל צדדיו, ואפלו להפיה, וקבאו תשיי סעיף קטן ג, ולקום גבות בעינן ד' טפחים על רחב ד' טפחים, מכתחלה לא בעינן זה, וכל שיש הפסק בינו לצואה שרי¹⁵ והוה כפסוי [וכדברי פשוטים מאד, וצריך עין על האלה רבה בסימן פו שכתב שם לענין מטה גבוה עשרה שפסקתה בינו לצואה, דבעינן שיתנה מחצותיה מגיעות לארץ מכל העדדים, ולפי דברי הפריימגדים הנ"ל פשוט הוא ולא בעינן רק בעד המססין בינו לצואה, וצריך עיון¹⁶], והנה, שעוד רחב המחצה לא זכר הפריימגדים מאוסה, ועין סימן פו כמנן אבריהם סעיף קטן ד, דאם המחצה בפיה, בעינן שתחא חוצצה מכלל לקחל, עין שם, ואם בשורה, לא זכר שעתה, ועין בנשמת אדם כלל ג שהארץ כנה ונעוה, דכל שהיא רחב ארבעה

שער השנין

(ב) לבוש ופריימגדים:

הלכות קריאת שמע סימן עט

ביאורים ומוספים

5) ואנשים העומדים זה אצל זה, כתב במשני"ב לקמן (סי' שסב ס"ק לח) שהם כמחיצה ונחשבים הפסק להתיר לדבר דברי תורה כנגד מקום שאינו נקי, והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק כא) שמועיל אפילו אם יודעים שהעמידם לשם כך. ואותם אנשים העומדים סביב המקום המטונף, כתב הפתח הדביר (סי' פז ס"ק ב) שאסורים לומר דברי קדושה אף כשנחזירים את פניהם מהצואה, מאידך, בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' פו) הסתפק באופן זה אם הם נחשבים מחיצה גם לגבי עצמם, ונשאר בצ"ע. וראה מה שכתבנו עוד במשני"ב להלן (ס"ק בג).

[ביה"ל שם]

דלפי הקרי הפרד"קנים הנ"ל פשוט הוא דלא קענין רק בצד הפסיק בינו לצואה, וצריך עיניו¹⁶.

6) ולענין וילון המצוי בבתי חולים ואינו מגיע תוך שלשה טפחים לקרקע, כתב הגר"ש אויערבך (נשמת אברהם א"ח מהדור תשס"ו, עמ' פו הע' ט 2), שיותר לאדם הנמצא מהעבר האחד של הוילון להתפלל, כל עוד לא מגיע אליו ריח רע מהצואה שבעברו האחר של הוילון. ואף על פי שאין לוילון זה דין מחיצה המתרת, מימ נראה שנחשב כיסוי, כיון שלמעשה מכסה את הצואה או את העביט מעינו כל אדם. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אבני חשן ח"ג עמ' שעה ובשו"ת צ"ח אליעזר ח"ב סי' יא), שכיון שאינו מגיע תוך שלשה טפחים לרצפה, אין לומר דברים שבקדושה כאשר מעבר לוילון יש גרף של צואה או מי רגלים.

[ביה"ל שם]

דכל שהיא רטב ארבעה טפחים תשיבה מחצה לסמך כנגנה¹⁷.

7) ובשיעור גובה המחיצה, כתב לקמן (סי' פז ס"ג ד"ה מ"ה) שצריך שתהיה גבוהה עשרה טפחים.

[ביה"ל בהקדמה אות ו]

צואה פנים לאו כסוי קרי¹⁸.

8) כלומר במים צלולים, אולם במים עכורים, כתב במשני"ב לעיל (סי' עז ס"ק כא) שנחשבים לכיסוי. ואם קרשו המים והפכו לגלד וכפור, כתב במשני"ב לקמן (סי' פב ס"ק א) שיש לומר שנחשבים לכיסוי, ולענין שלג כתב (שם) שנחשב לכיסוי.

[ביה"ל בהקדמה אות ח]

ומתקנים משמע, והפ"ח פסק כן, דאף מלפניו די בדי אמות¹⁹.

9) בביאור מחלוקתם, כתב הפמ"ג (משני"ב ס"ק א בדין הח') שהבי"ח סובר שחץ לארבע אמות אינו נחשב מחנהו ואינו אסור אלא מדרבנן, והם לא גזרו בצואה עוברת על יותר מארבע אמות גם כשהיא לפניו, ואילו הבי"י סובר שכל מלא עינו הוא מחנהו ואסור מדאורייתא, ועל כן גם בצואה עוברת אסור. וכתב המשני"ב לעיל (סי' עז ס"ק ח) שלכתחילה יש להחמיר בכך.

[ביה"ל בהקדמה אות ט]

הא שומת וכל ששן מארצא, מדרבנן²⁰.

10) ולגבי שוחת, הביא במשני"ב לעיל (סי' עז ס"ק כו) את דעת הגר"ח צאנזאר שמפקפק בזה, ואם ימתין עד שיפסיקו לשתות על רגליו יעבור זמן תפילה, צירף בביה"ל לעיל (סי' עח ס"א ד"ה ה"ה) את דעת הגר"ח צאנזאר שכנגד מו רגלים שותתים אסור להתפלל מדאורייתא, והחמיר שלא יתפלל.

[משני"ב ס"ק ז]

נקצה לי דאפשר דאין צריך לחזור לראש²¹.

8) לגבי מי שעומד בתפילה והפסיק כדי לעשות צרכיו, ועל ידי זה שהיה כדי לגמור את כולה, כתב בביה"ל לקמן (סי' צב ס"ב ד"ה י"ה) שכלל הדעות חוזר לראש.

סימן עט

מי שנזדמן לו צואה בשעת קריאה

[משני"ב ס"ק א]

אפלו אין מגיע מקנה ריח רע²².

1) ואם מחזיק בידו או על בגדו דבר שנודף ממנו ריח טוב, כדי להתגבר על ריח רע היוצא ממנו, כתב בשו"ת מהר"ש"ם (ח"ב סי' לח) והביאו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ט) שאם הריח הטוב גובר על הריח הרע הרי זה מותר בתורה ותפילה. וכן כתב הכן איש חי (שנה א פ' בא אות כה) שאם יש ריח רע המעכבו מללמוד יכול לשרוף שם איזה דבר שריח העשן שלו מבטל את הריח הרע, ומותר ללמוד שם. מאידך, השלמי צבור (מהרי"י אלנאי, דיני גטילת ידים שחרית ס"ה עמ' כא) כתב שלא מועיל להעביר ריח רע על ידי בשמים, כיון שאין זה נקרא 'מחניך קדוש'. והגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה עב) הורה שיתכן שלא יועיל לבטל ריח רע של צואה על ידי בושם, כיון שאין זה נחשב אלא כסתומת האף.

ולגבי חולה שיש פתח בבטנו ותלוי שם כיס שלתוכו יוצאת הצואה, דעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ערכי רפואה ח"ב עמ' רל הע' ג) ושו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' יב) שלאחר שיוקנה את המקום ויכסנו יכול ללמוד תורה ולהתפלל, אף על פי שלא ינלט מריח רע כיון שבכיס יש צואה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' יז) כתב, שכדי שלא יתבטל מתורה ותפילה יש להקל שישים בושם המבטל את הריח הרע.

[ביה"ל בהקדמה אות א]

ואם קרא פקום שראוי להפסק ואמר קץ, חזר וקרא²³.

2) ואם קרא והלך מבלי לבדוק ואינו יכול לחזור ולבדוק, כתב לעיל (סי' עז ס"ח ד"ה קרא) שהפמ"ג נשאר בצ"ע בזה, והישועות יעקב (ס"ב ב) מסיק להלכה שאם הוא מקום שיש בו חזקת צואה כגון אשפה, יש להחמיר שיחזור ויקרא, אבל במקום שאין בו חזקת צואה, אינו חוזר וקרא.

[ביה"ל בהקדמה אות ב]

דחין לארבע אמות, אף שהוא פתח פקלא עינו, הרהר ספר²⁴.

3) ולענין שומיעת ברכה מאחר כדי לצאת בה ידי חובה מדין ישומע בעונה, כתב במשני"ב לעיל (סי' עח ס"ק כט) שאינו מועיל, כיון שהוא עצמו לא יכול לענות.

[ביה"ל בהקדמה אות ג]

דכסוי תליא דחמנא²⁵.

4) ועל ידי כסוי הצואה נחשב מחניך לקדוש, אבל אם מכסה את עצמו בסדין, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' צו) שכנראה שאינו מועיל, כיון שאין מחנהו קדוש.

[ביה"ל שם]

דכל שיש הפסק בינו לצואה שרי²⁶.

